

Οι παιδικές ζωγραφιές μας διηγούνται: αυτοσχέδιο παραμύθι, βασισμένο σε οχτώ παιδικά σχέδια με ευέλικτο τέλος, ανάλογα με τη διάθεση κάθε υποψήφιου ακροατή!

*Μπάφα Μαρία-Ελένη, Εκπαιδευτικός Α/μιας Εκπ/σης, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια
Χατζηϊωαννίδου Αναστασία, Εκπαιδευτικός Α/μιας Εκπ/σης, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια*

Θεωρητικές επισημάνσεις

Η σύλληψη και ο σχεδιασμός της συγκεκριμένης δράσης βασίστηκαν όχι μόνο στις επιταγές του αναλυτικού προγράμματος αναφορικά με την γλωσσική εξάσκηση των νηπίων, αλλά και στις σύγχρονες επιστημονικές αναφορές, όπως αποτυπώνονται στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία. Αναλυτικότερα μας απασχόλησαν:

1. Ο αναδυόμενος αλφαριθμητισμός/γραμματισμός:

Στις μέρες μας είναι ευρέως αποδεκτό ότι τα νήπια γράφουν προτού ακόμη αποκτήσουν την ικανότητα να διαβάζουν. Στο νηπιαγωγείο τα παιδιά ενθαρρύνονται να βιώνουν εμπειρίες γραφής, κατά τις οποίες η γραφή ξεκινάει όχι με πραγματικά γράμματα αλλά με προθέσεις. Σκοπός της διδασκαλίας θα πρέπει να είναι η σταδιακή εισαγωγή των νηπίων στο γραπτό λόγο, λαμβάνοντας υπόψη ότι το κάθε παιδί δεν έχει τις ίδιες προσδοκίες, ούτε έρχεται στο νηπιαγωγείο με τις ίδιες κειμενικές εμπειρίες και τον ίδιο γλωσσικό κώδικα. Στόχος λοιπόν απαιτείται να είναι η απόκτηση δεξιοτήτων γραμματισμού.

Ο γραμματισμός είναι μια έννοια που δύσκολα οριοθετείται, αφού εξαρτάται από τις εκάστοτε κοινωνικές απαιτήσεις και τις αλλαγές στις συνιστώσες της επικοινωνίας. Στην ελληνική γλώσσα ταυτίζεται με τον όρο αλφαριθμητισμός (μετάφραση του αγγλικού literacy: εγγραματοσύνη), που δηλώνει τόσο τις τεχνικές εισαγωγής στη γραφή και το γραπτό λόγο όσο και τη γενικότερη λογική του γραπτού λόγου. Σύμφωνα με τον Gee, γραμματισμός είναι ο έλεγχος των χρήσεων της γλώσσας, ο οποίος κατακτιέται με ανάλογο τρόπο που κατακτιέται ο προφορικός λόγος από το παιδί¹. Ο Χατζησαββίδης (2002) προσθέτει στην έννοια του γραμματισμού την ικανότητα του ατόμου να παράγει μια ποικιλία ειδών λόγου, να ελέγχει δηλαδή τη ζωή του και το περιβάλλον του δια του γραπτού λόγου. Τέλος αναφέρει ως αναδυόμενο γραμματισμό την εξωτερική των γνώσεων που έχουν τα παιδιά για τη γραφή.

Σύμφωνα με τον Ξενίδη (2007) ο αλφαριθμητισμός δείχνει την ικανότητα ελέγχου της ζωής και του περιβάλλοντος μέσα από το γραπτό λόγο, αφορά τη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, μη γλωσσικά κείμενα, κ.α..

Μια άλλη άποψη αναφέρει ότι με τον όρο «αναδυόμενος γραμματισμός ορίζεται το σύνολο των στάσεων, γνώσεων και δεξιοτήτων που σχετίζονται με την αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου και την κατανόηση του μηνύματός του, καθώς και την παραγωγή κωδικοποιημένων μηνυμάτων» (Παπούλια-Τζελέπη 2001).

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι ο γραμματισμός αποτελεί έναν κοινωνικό θεσμό, ένα περίπλοκο φαινόμενο, που συνδυάζει πολλαπλές πολιτισμικές, κοινωνικές, ιστορικές και γνωστικές πλευρές. Το σχολικό περιβάλλον πρέπει να ευνοεί την ανάπτυξη του γραπτού λόγου και η νηπιαγωγός θα πρέπει να βοηθά στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την κατάκτηση της αναγνωστικής δεξιότητας, αφού «Η προώθηση του εγγραμματισμού των νηπίων είναι πλέον μια αναγκαιότητα σε ένα περιβάλλον που κατακλύζεται από πολυάριθμα ερεθίσματα του γραπτού λόγου» (Ξενίδης Ι., 2007).

¹ Χατζησαββίδης Σ., (2002), *Η γλωσσική αγωγή στο νηπιαγωγείο*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη

2. Η γλωσσική γνώση και η γλωσσική αγωγή στο νηπιαγωγείο:

Η γλωσσική γνώση ως έννοια αποτέλεσε και αποτελεί και σήμερα αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών. Τελευταία η γλωσσική γνώση συνδέθηκε με τη διαδικασία της απόκτησης της γλώσσας από το παιδί (Χατζησαββίδης, 2002) Η γνώση διευρύνεται μέσα από την απόκτηση της γλώσσας. Ο Chomsky υποστηρίζει ότι το άτομο είναι εφοδιασμένο με ένα μηχανισμό κατάκτησης της γλώσσας, ο οποίος επιτρέπει την εσωτερίκευση των δομών της μητρικής γλώσσας μέσα από την ομιλία με τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του. Σήμερα, υποστηρίζεται ότι η γλωσσική γνώση είναι η συνένωση της γλωσσικής με την επικοινωνιακή ικανότητα (Ξενίδης, 2007).

Ποιες όμως είναι οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της γλωσσικής γνώσης στα νήπια; Είναι ψυχολογικές, κοινωνικές και γλωσσικές. Όταν μιλάμε για ψυχολογικές αναφερόμαστε στις νοητικές ικανότητες των νηπίων. Οι κοινωνικές προϋποθέσεις αφορούν το γλωσσικό περιβάλλον που συναναστρέφεται το παιδί, την εξισορρόπηση δηλαδή της γλώσσας που μιλιέται στο σχολείο και της γλώσσας του κοινωνικού περιβάλλοντος. Τέλος, αναφέρουμε ως γλωσσικές προϋποθέσεις την κατάκτηση από το νήπιο ενός μεγάλου μέρους της φωνολογικής, μορφολογικής και συντακτικής μορφής της γλώσσας.

Η γλωσσική αγωγή των νηπίων είναι ένα ολοκληρωμένο σύνολο που επεκτείνεται μέσα σε όλη την καθημερινότητα του νηπιαγωγείου. Η εμπλοκή των νηπίων στην κατασκευή μιας ιστορίας, παράλληλα με τις ικανότητες που αναπτύσσουν, τους δημιουργεί την αίσθηση ότι είναι ικανά και έχουν δύναμη. Η νηπιαγωγός τα ενθαρρύνει και τους προσφέρει την αμέριστη βοήθεια της, έτσι ώστε να αισθανθούν καλά στη σχέση τους με την προφορική και γραπτή επικοινωνία. Τα παιδιά ζωγραφίζουν αυτό που θέλουν και υπαγορεύουν την ιστορία στη δασκάλα τους, βρίσκοντας λέξεις κατάλληλες για την περιγραφή του νοήματος, ομοιοκαταληκτικές όπου χρειάζεται, περιγραφικές, ερωτηματικές και ότι άλλο απαιτείται για την ομαλή ροή του λόγου. Τα νήπια επικοινωνούν μεταξύ τους και ανταλλάσσουν απόψεις. Η μάθηση δεν είναι πια μια απομονωμένη διαδικασία.

Οι δραστηριότητες γλωσσικής αγωγής είναι έτσι σχεδιασμένες, ώστε λαμβάνουν υπόψη τους τα εξής: α)το επίπεδο των νηπίων, β)τις γλωσσικές ανάγκες τους και γ)τα ενδιαφέροντα τους. Επίσης είναι συγκροτημένες με τέτοιο τρόπο, ώστε να εναλλάσσονται διάφορες μορφές λόγου (προφορικού και γραπτού) και να δίνεται η ευκαιρία στους μικρούς μαθητές να έρχονται σε επαφή με διάφορα είδη αυθεντικών κειμένων και να χρησιμοποιούν τη γλώσσα σε διάφορες περιστάσεις και για ποικίλους επικοινωνιακούς στόχους. «Η σύγχρονη θέση της Γλωσσοδιδασκτικής είναι ότι αποτελεσματικός χρήστης μιας γλώσσας δεν είναι μόνο ο γνώστης του συστήματος της γλώσσας που χρησιμοποιεί, αλλά και αυτός που κατέχει την ικανότητα να προσαρμόζει το λόγο του στις απαιτήσεις της εκάστοτε περίπτωσης επικοινωνίας» (Ξενίδης, 2007).

3. Η γλώσσα και η σκέψη:

Οι σχέσεις της γλώσσας με την αντίληψη και τη σκέψη έγιναν αντικείμενο πολλών ερευνών, από τις οποίες προέκυψαν θεωρίες που καθεμιά έχει τη δική της άποψη για τη σχέση αυτή. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι:

- Σύμφωνα με τους θεωρητικούς της άποψης περιβάλλοντος/ μάθησης, η γλώσσα και η σκέψη είναι δύο όψεις μιας ενιαίας διεργασίας. Έτσι, η απόκτηση της γλώσσας έχει μεγάλη επίδραση στη σκέψη και το αντίστροφο.
- Σύμφωνα με τους πιαζετιανούς θεωρητικούς της Αλληλεπίδρασης, η ανάπτυξη της σκέψης αποτελεί προϋπόθεση της γλωσσικής ανάπτυξης.
- Σύμφωνα με τους θεωρητικούς του πολιτισμικού πλαισίου, όπως ο Vygotsky, η γλώσσα και η σκέψη εμφανίζονται ανεξάρτητα, αλλά συγχωνεύονται στην πρώτη παιδική ηλικία για να δημιουργήσουν αποκλειστικά ανθρώπινους τρόπους σκέψης και επικοινωνίας.

4. Από τον προφορικό λόγο στην παραγωγή γραπτού:

Η ανάλυση της γλώσσας περιλαμβάνει τον προφορικό λόγο (ομιλία-ακρόαση) και το γραπτό (ανάγνωση-γραφη). Ο Galisson (1991) υποστηρίζει πως το πιο δύσκολο στάδιο για την κατάκτηση της μητρικής γλώσσας είναι το πέρασμα στο γραπτό λόγο. Η εκμάθηση του γραπτού λόγου θεμελιώνεται και οικοδομείται πάνω στον προφορικό, χρειάζεται συστηματική διδασκαλία και ενεργητική συμμετοχή. Σε αντίθεση με τον προφορικό, ο γραπτός λόγος διακρίνεται από σταθερότητα στη διατύπωση. Είναι μια από τις πρώτες γνώσεις που αποκτούν τα παιδιά από την επαφή τους με τα γραπτά κείμενα του περιβάλλοντος τους (Γιαννικοπούλου Α., 1998). Εντούτοις θα πρέπει να έχουν αναπτύξει τουλάχιστον ένα στοιχειώδες λεξιλόγιο, να έχουν μια σχετική γνώση για τον κόσμο γύρω τους καθώς και την ικανότητα να περιγράφουν τις γνώσεις. Τα νήπια ζουν στην πραγματικότητα του προφορικού λόγου αλλά προσλαμβάνουν δομές και αντιλήψεις μιας κοινωνίας εγγράμματης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συνήθεια των νηπίων να απαιτούν την επανάληψη της ανάγνωσης του αγαπημένου τους παραμυθιού, ή να επιθυμούν να τους γράψουμε επεξηγήσεις κάτω από τις ζωγραφιές τους, τις οποίες μετά από καιρό ανακαλύπτουν και μας ρωτούν: «τι λέει εδώ;». «Τα νήπια καταλαβαίνουν ότι η γραφή μας δίνει τη δυνατότητα να ακινητοποιούμε λόγια, ιδέες, γεγονότα και να τα διαφυλάσσουμε πέρα από τα φθαρτά όρια του εδώ και του τώρα. Γι' αυτό πραγματικά ενθουσιάζονται όταν βλέπουν τα λόγια τους να μετατρέπονται σε γραπτά κείμενα. Όταν ο ενήλικος αποφασίσει να μεταφέρει τις δικές τους ιστορίες ή συζητήσεις στο χαρτί, η μυστηριώδης σταθερότητα του γραπτού λόγου τα γοητεύει και τα συναρπάζει» (Γιαννικοπούλου, 1998).

5. Τα αναγνωστικά γεγονότα:

«Η δουλειά του νηπιαγωγείου μετατρέπεται σε μια διαρκή παροχή ευκαιριών εμπλοκής του νηπίου σε αναγνωστικά γεγονότα» (Γιαννικοπούλου, 2002). Χρησιμοποιούμε τον όρο «αναγνωστικό γεγονός κάθε φορά που ένα ή περισσότερα πρόσωπα εμπλέκονται σε μια δραστηριότητα που με οποιοδήποτε τρόπο χρησιμοποιεί γραπτό κείμενο». (Anderson A., Teale H. & Estrada E., 1980). «Σήμερα σχεδόν δεν υπάρχουν ενέργειες που να μην μπορούν να προσλάβουν και αναγνωστικές παραμέτρους» (Γιαννικοπούλου, 2002).

Στην παρούσα δραστηριότητα, που θα αναπτυχθεί λεπτομερειακά παρακάτω, η νηπιαγωγός αναδεικνύοντας τις αναγνωστικές διαστάσεις των γεγονότων, ευαισθητοποιεί τα νήπια στην παρακολούθησή τους. Εμπλέκει τα παιδιά με τη βοήθεια της ζωγραφικής να εκφράσουν στοιχεία της καθημερινότητας και της φαντασίας τους, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις τους. Κανένα παιδί δεν είναι απλός θεατής στο αναγνωστικό γεγονός που λαμβάνει χώρα στην τάξη. Όλα τα νήπια συμμετέχουν ενεργά, εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους, βοηθούν και διορθώνουν.

6. Οι επισημάνσεις του Αναλυτικού Προγράμματος αναφορικά με τον προφορικό και τον γραπτό λόγο στο νηπιαγωγείο:

Στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο, αναφέρεται ότι «η γνώση και η γλώσσα οικοδομούνται σταδιακά, μέσα από επικοινωνιακές σχέσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα»². Στο Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Γλώσσας, μερικές από τις ικανότητες που επιδιώκεται να αναπτυχθούν αφορούν: α) την διήγηση και την αφήγηση, β) την βελτίωση και τον εμπλουτισμό του προφορικού λόγου, γ) την συνειδητοποίηση ότι ο προφορικός λόγος είναι αναπαράσταση γλώσσας και η εικόνα είναι αναπαράσταση του κόσμου, δ) την κατανόηση της σημασίας της γραφής ως μέσου επικοινωνίας, ανάπτυξης ιδεών και μεταφοράς πληροφοριών³. Αντιστοίχως, οι ενδεικτικές διαθεματικές δραστηριότητες που

2 ΔΕΠΠΣ, 2003, σ. 2

3 ΔΕΠΠΣ, 2003, σ. 9, 10, 13

προτείνονται περιλαμβάνουν: α) την παρότρυνση να συνθέτουν τα νήπια ιστορίες με ή χωρίς καθοδήγηση και περιορισμούς, β) να χρησιμοποιούν εύστοχα λέξεις ή εκφράσεις που συνδέονται με ειδικές περιστάσεις, γ) να ενθαρρύνονται να συνειδητοποιήσουν πως ότι λέμε μπορούμε να το γράψουμε, και δ) να υπαγορεύουν στον εκπαιδευτικό κείμενα που τα διαμορφώνουν συλλογικά.

Στον Οδηγό Νηπιαγωγού (2006), στο κεφάλαιο για την προώθηση του εγγραμματος όλων των παιδιών⁴, τονίζεται ότι: α) η καλή συγκρότηση του προφορικού λόγου ευνοεί την προσωπική ανάπτυξη και τη δόμηση συγκροτημένης κοινωνικής ταυτότητας, β) η γνώση και η γλώσσα δομούνται εξελικτικά σε ένα υποστηρικτικό μαθησιακό περιβάλλον που ενισχύει τις προσπάθειες των παιδιών για την κατάκτηση τους, γ) τα νήπια διαπραγματεύονται και αποφασίζουν μέσω του προφορικού λόγου τι θα ζωγραφίσουν και τι θα γράψουν και το υπαγορεύουν στην νηπιαγωγό που εκτελεί ρόλο γραφέα, δ) τα νήπια ωθούνται να περιγράφουν αντικείμενα και γεγονότα, ε) συνθέτουν μια ιστορία με αφορμή ζωγραφιές ή εικόνες και η νηπιαγωγός ακούει και καταγράφει τις διαφορετικές εκδοχές που παρουσιάζουν τα νήπια, ανάλογα με την προσωπικότητα τους με τελικό στόχο: να κατανοήσουν τα παιδιά ότι για κάθε κείμενο που γράφεται πρέπει να γίνονται οι κατάλληλες γλωσσικές επιλογές.

Στις επισημάνσεις των συγγραφέων-επιστημόνων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και στην πεποίθηση ότι το εκάστοτε εγχειρίδιο διδασκαλίας είναι ένα εργαλείο που διευκολύνει την καθημερινότητα πολλών νηπιαγωγών, βασίστηκε η διδακτική προσέγγιση με τίτλο: «Οι παιδικές ζωγραφιές μας διηγούνται: αυτοσχέδιο παραμύθι, βασισμένο σε οχτώ παιδικά σχέδια με ευέλικτο τέλος, ανάλογα με τη διάθεση κάθε υποψήφιου ακροατή!», που αναφέρεται στην πρώτη απόπειρα μιας ομάδας νηπίων να δώσουν λόγο στις ζωγραφιές τους και να συνθέσουν ένα συλλογικό κείμενο.

Περιγραφή της δράσης:

«Οι παιδικές ζωγραφιές μας διηγούνται: αυτοσχέδιο παραμύθι, βασισμένο σε οχτώ παιδικά σχέδια με ευέλικτο τέλος, ανάλογα με τη διάθεση κάθε υποψήφιου ακροατή!»

Επιδιώξεις

1. Καλλιέργεια της σκέψης και της φαντασίας.
2. Παραγωγή προφορικού λόγου και εμπλουτισμός λεξιλογίου σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας.
3. Αποκωδικοποίηση εικόνας.
4. Καλλιέργεια προαναγνωστικών δεξιοτήτων και εξοικείωση με τον επεξηγηματικό προφορικό λόγο.
5. Άσκηση στην αποτελεσματικότερη διατύπωση
6. Άσκηση στην εκφορά περιγραφικού λόγου.

Ομάδα εργασίας

Η παρούσα δράση πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή των νηπίων του 4^{ου} Νηπιαγωγείου Ηλιούπολης (ολοήμερο τμήμα), το σχολικό έτος 2005-2006, στα πλαίσια των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη φοίτηση μας στο Μαράσλειο Διδασκαλείο Αθηνών. Η επιλογή των σχεδίων έγινε από την ερευνήτρια-νηπιαγωγό, ενώ τα νήπια (με την προτροπή της ερευνήτριας) κλήθηκαν να σχολιάσουν τα έργα τους και να δημιουργήσουν μια ιστορία. Η ερευνήτρια εκτελούσε το ρόλο του γραφέα και ξεκίνησε την δραστηριότητα με τη φράση «Μια φορά κι έναν καιρό...». Κατά την περάτωση της εργασίας, τα νήπια κλήθηκαν να διαβάσουν την ιστορία που συνέθεσαν.

4 Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006, σ. 97-110, 136-144

Διδακτική πορεία

1. τα παιδιά ζωγράρισαν αυθόρμητα,
2. η ερευνήτρια νηπιαγωγός επέλεξε ορισμένα από τα έργα τους για να χρησιμεύσουν ως υλικό αφόρμησης,
3. η νηπιαγωγός τοποθέτησε στη σειρά τα έργα τους και ακολούθησε συζήτηση πάνω σ' αυτά
4. ορίστηκε ο στόχος της δραστηριότητας, που ήταν να φτιάξουμε τη δική μας ιστορία, από το δικό μας ζωγραφικό υλικό
5. τα νήπια αποφάσισαν να βάλουν κάτω από κάθε εικόνα ένα κείμενο,
6. η νηπιαγωγός έγραψε το κείμενο,
7. τα παιδιά διάβασαν αυτό που συνέθεσαν.

Τελικό προϊόν

Μετά από πολλή συζήτηση, διάφορες γνώμες και πολλά γέλια, η ιστορία που δημιουργήθηκε έχει ως εξής:

1. Μια φορά κι ένα καιρό ήταν οΕυγένιος.

2. Ο Ευγένιος έμενε σε ένα σπιτάκι με τρεις αδερφές: την Κούλα, την Τούλα και την Λούλα.

3. Αν και ζούσε σε ένα όμορφο σπιτάκι, που γύρω του φύτρωναν πολλά λουλούδια, ο Ευγένιος δεν ήταν χαρούμενος. Κι αυτό γιατί μάλωνε συχνά με τις αδερφές του.

4. Μάλωνε μαζί τους γιατί τον έλεγαν «μικρό» και του έπαιρναν τα παιχνίδια του. Ο Ευγένιος μάλωνε πιο πολύ με την αδερφή του την Κούλα, που ήταν πιο μεγάλη απ' όλους. Πήγαινε στην τρίτη Δημοτικού!

5. Ο Ευγένιος ήθελε να φύγει από το σπίτι! Πώς όμως; Με το αυτοκίνητο του μπαμπά; Όχι, είναι πολύ δύσκολο...

6. Μήπως αν έπαιρνε τον χαρταετό του και με τη βοήθεια του αέρα ταξίδευε μακριά; Όχι, είναι πολύ επικίνδυνο!...

7. Μήπως αν ζητούσε από τα πουλάκια να τον πάρουν μαζί τους; Όχι, είναι πολύ μεγάλος για να ανέβει στην πλάτη ενός πουλιού...

8. Τελικά το βρήκε! Ζήτησε από την καλή νεράιδα των παραμυθιών, όταν οι αδερφές του έλειπαν στο σχολείο και ο μπαμπάς και η μαμά στη δουλειά, να μαγέψει το σπίτι τους, κι αυτό έβγαλε καπνούς, σηκώθηκε ψηλά και πέταξε μαζί με τον Ευγένιο στον αέρα!..

Γενικές παρατηρήσεις

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα, αν και πρωτόγνωρη για τα νήπια, αντιμετωπίστηκε ωστόσο με επιφύλαξη στην αρχή και ενθουσιασμό στη συνέχεια. Τα παιδιά αποδείχτηκαν πολύ ευρηματικά σε μεμονωμένες λέξεις και ομοιοκαταληξίες, αλλά χρειάζονταν τη συμβολή των νηπιαγωγών στη σύνδεση των φράσεων τους και στην εξεύρεση λέξεων που να εξασφαλίζουν τη ροή του λόγου, με αποτέλεσμα τη σύνδεση προφορικού και γραπτού λόγου. Η ερευνήτρια νηπιαγωγός επέλεξε ζωγραφικό υλικό που να προσφέρει συγκεκριμένα ερεθίσματα για συζήτηση και δημιουργία πλοκής, αποφεύγοντας τα τελείως αφηρημένα σχέδια. Τα νήπια ζήτησαν να διαβαστεί από τη νηπιαγωγό ξανά και ξανά η ιστορία τους και (καθώς τα σχέδια και τα κείμενα παρέμεναν εκτεθειμένα στον πίνακα της τάξης), προσπάθησαν να τα διαβάσουν μόνα τους το υπόλοιπο της ημέρας. Η σειρά των σχεδίων τροποποιήθηκε πολλές φορές, όπου τα νήπια δυσκολεύονταν να συνεχίσουν, προκειμένου να ολοκληρωθεί η ροή της ιστορίας. Το σημαντικό είναι ότι, υπογραμμίζοντας την επικοινωνιακή φύση της γραπτής γλώσσας και ενθαρρύνοντας την ενασχόληση με τη γραφή και την ανάγνωση μέσα από ζωγραφιές που έχουν νόημα για τα νήπια, κατάφεραν τα παιδιά να ταυτίσουν την ανάγνωση με την κατανόηση των γραπτών κειμένων, θεωρώντας τελικά τη χρήση του γραπτού λόγου μέσο ψυχαγωγίας και επικοινωνίας. Η παραπάνω δραστηριότητα χαρακτηρίστηκε από κοινού ως πολλή συναρπαστική και έδωσε τροφή για σκέψη, τροποποίηση και επανάληψη της σε μεταγενέστερη χρονική στιγμή.

Συμπεράσματα

- Κανένα πρόγραμμα εισαγωγής των παιδιών στη γραπτή γλώσσα δεν μπορεί να θεωρηθεί επιτυχημένο, αν τα παιδιά δεν εμπλέκονται ενεργά τα ίδια σε δραστηριότητες ανάγνωσης και γραφής.
- Η συγγραφή μιας ιστορίας βασισμένης στις παιδικές ζωγραφιές προάγει πρώτα απ' όλα την επικοινωνία μεταξύ των παιδιών.
- Μέσα από τέτοιου είδους δημιουργικές ομαδικές δραστηριότητες, τα παιδιά κατανοούν τη λειτουργία του προφορικού λόγου και αποκτούν τα κίνητρα που χρειάζονται αναφορικά με την εκμάθηση της γραπτής γλώσσας.
- Η ανάγνωση και η γραφή εμφανίζονται σε περιβάλλοντα πλούσια σε ερεθίσματα γραπτού λόγου και υποστηρίζονται από ενήλικες που ενθαρρύνουν κάθε πειραματισμό και προσπάθεια του παιδιού να γράψει⁵.
- Ο δάσκαλος, ως γνώστης της φύσης και των λειτουργιών της γλώσσας, είναι επιφορτισμένος με το σημαντικό καθήκον να παρεμβαίνει αποτελεσματικά, να καθοδηγεί και να διορθώνει τους μικρούς μαθητές, υποστηρίζοντας την προσπάθειά τους προς την γλωσσική εξάσκηση.
- Η γλωσσική αγωγή μπορεί να αποτελέσει ουσιαστικό εργαλείο κοινωνικής ενδυνάμωσης των νηπίων, υποστηρίζοντας εξίσου όλα τα νήπια (με περισσότερο ή λιγότερο

5 Μοσχοβάκη Ε., (2005), *Οι θεωρίες μάθησης και η επίδραση τους στην ανάπτυξη του γραμματισμού*, Σάμος.

επεξεργασμένο γλωσσικό κώδικα), ευνοώντας την διεύρυνση των δυνατοτήτων όλων των παιδιών, για σχολική και κοινωνική πρόοδο και εξέλιξη.

Προτάσεις

Η παραπάνω δράση πραγματοποιήθηκε από ανεξάρτητη νηπιαγωγό σε επιλεγμένο νηπιαγωγείο κι έτσι ακολουθήθηκε η ασφαλής μέθοδος της επιλογής από την ερευνήτρια των παιδικών σχεδίων, έτσι ώστε οι εικόνες να δίνουν τροφή για σκέψη στα παιδιά και να μην είναι τελείως αφηρημένες. Επειδή το αποτέλεσμα ήταν πολύ ενθαρρυντικό, θεωρούμε ότι η εργασία μπορεί να επεκταθεί και σε δυο μεταγενέστερα στάδια ως εξής:

- Η νηπιαγωγός να ζητήσει από τα παιδιά να επιλέξουν εκείνα, τα σχέδια με τα οποία πρόκειται να εργαστούν για την συγγραφή μιας ιστορίας. Να γίνουν αποδεκτά όλα τα παιδικά σχέδια, ακόμα και τα πιο αφηρημένα, ώστε να εξασκηθεί περισσότερο η φαντασία των νηπίων. Μοναδικός περιορισμός θεωρείται ο αριθμός των σχεδίων, αφού είναι δύσκολο και χρονοβόρο να δουλεύουμε με περισσότερα από δέκα σχέδια κάθε φορά.
- Να ζητήσουμε από τα νήπια να δουλέψουν πάνω σε μια οποιαδήποτε ζωγραφιά, ζητώντας τους να σκεφτούν τι μπορεί να έγινε πριν και τι μετά από το θέμα που απεικονίζεται. Να καταγράψουμε όλες τις πιθανές ιδέες και η ομάδα να αποφασίσει για την επικρατέστερη και πιο ταιριαστή εκδοχή.

Βιβλιογραφία

Αργυριάδης Γ., (1983), Μαθήματα Γλωσσολογίας και Αγωγής του Προφορικού Λόγου, ΥΠΕΠΘ, Φλώρινα.

Bricka J., Μια έμφυτη γραμματική; Science Illustrated, ειδική έκδοση, σ. 5-13, Ιούλιος 2007.

Γιαννικοπούλου Α., (1998), Από την προανάγνωση στην ανάγνωση, Καστανιώτης, Αθήνα.

Γιαννικοπούλου Α., (2002), Η γραπτή γλώσσα στο νηπιαγωγείο, Καστανιώτης, Αθήνα

Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π., Μπασαγιάννη Ε., (2006), Οδηγός Νηπιαγωγού, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα.

Δενδρινού Β., (2001), Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας, στο Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα, Χρηστίδης, Θεσσαλονίκη.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο, (2003), Προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα.

Κακανά Δ., Τσολάκη Κ., (1999), Η ανάπτυξη της γραφής στην προσχολική ηλικία, Καστανιώτης, Αθήνα.

Κουτσοβάνου Ε., (2000), Πρώτη Ανάγνωση και Γραφή, Οδυσσέας, Αθήνα.

Lescroart M., Η περιπέτεια της πρώτης λέξης, Science Illustrated, ειδική έκδοση, σ. 23-29, Ιούλιος 2007.

Μοσχοβάκη Ε., (2005), Οι θεωρίες μάθησης και η επίδραση τους στην ανάπτυξη του γραμματισμού, σημειώσεις επιμορφωτικού σεμιναρίου, Σάμος.

Ξενίδης Ι., (2007), Γλωσσική Αγωγή στο Νηπιαγωγείο, στην ιστοσελίδα: www.eduportal.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=181 (01-04-2007).

Παπούλια-Τζελέπη Π., (2001), Ανάδυση του γραμματισμού, Καστανιώτης, Αθήνα.

Χατζησαββίδης Σ., (2002), Δραστηριότητες Γλωσσικής Αγωγής στο Νηπιαγωγείο, Gutenberg, Αθήνα.

Χατζησαββίδης Σ., (2002), Η γλωσσική αγωγή στο νηπιαγωγείο, Βάνιας, Θεσσαλονίκη

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Anderson A., Teale A. & Estrada E., (1980), Low income children`s preschool literacy experiences: some naturalistic observations, *The Quarterly Newsletter of the Laboratory of Comparative Human Cognition*, vol. S, 59-65.

Galisson R., (1991), *De la langue a la culture par les mots*, CLE international, Paris.

Whitehead M., (1996), *The development of Language and Literacy*, Hodder&Stoughton, London.

Whitehead M., (1997), *Language and Literacy in the early years*, Paul Chapman Publishing Ltd, London.